

DÜNYA SEVGİSİ VE ZÜHD*

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!..

Cumanız mübarek olsun, aziz ve sevgili Akra dinleyicileri!..

Allah-u Teâlâ Hazretleri cümlelerinizi, cümlemizi dünyanın ve ahiretin her türlü hayırlarına nâil eylesin, cennetiyle cemâliyle müşerref eylesin...

a. Peygamber SAS'ın Zâhidliği

Peygamber (*Salla'llâhu aleyhi ve âlihî ve sahbihî ve men tebiahû bi-ihsânin ecmaîn, ve selleme ve bârik, kesîran kesîrâ*) Hazretleri, nasıl bir hayat geçirdi; hepimiz müslüman olarak az veya çok okumuşuzdur, biliriz. Peygamber SAS Efendimiz'in hadis-i şeriflerini duymuşuz, dinlemişiz ve kendi kendimize tefekkür etmişizdir.

Peygamber SAS Efendimiz şâşaalı, saltanatlı, debdebeli, haşmetli, zînetli, süslü bir hayat geçirmedir. Son derece sâde bir yaşam sürdü ve eline imkânlar geçtiği halde bile, bu sâde, basit yaşamını değıştirmedir. İmkânı olmayan bir insanın fakîrâne, sâde yaşaması normaldir. İmkânı yok, mecbûren öyle yaşıyor. Ama imkânı olan insanların mütevâzi yaşamaya devam etmesi, sâde bir hayat sürmeye devam etmesi, bu önemli bir hadisedir.

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

Peygamber Efendimiz öyle yaşadı. Hasır üstünde yattı. Kendisine yumuşak bir yatak hediye eden bir kimsenin yatağını, bir gece üstünde yattıktan sonra, ertesi gün teşekkür edip iade etti: “Bu yatak beni çok rahatlandırıyor. Gece çok rahat uyumuşum, gece ibadetine kalkmamışım. Onun için bunu geri al!” dedi.

Sâde bir sofrası vardı. Aylarca evinden duman tütmezdi. Halkın arasında idi, halktan ayrılmamıştı, kopmamıştı. Evi Mescid-i Şerifine bitişik idi ve sâde idi. Peygamber SAS Efendimiz’in evinin o eski hali, maalesef muhafaza edilmemiştir.

Mescid genişletilecek diye yıkılırken, o eski halini bilenler, yıkılmasını istememişler ve ağlamışlardır. Demişlerdi ki:

“—Ah, Peygamber Efendimiz’in odaları yıkılmasaydı da, bunların ne kadar sâde olduğunu, ne kadar basit olduğunu, ne kadar küçük olduğunu halk *ilâ nihâye* bilseydi. Yâni, asırlarca sonra gelenler de, Peygamber Efendimiz’in evi ve odaları nasıldı, bilselerdi.”

Nasılmış ebadı Peygamber Efendimiz’in odalarının?.. Eni bir arşın, boyu üç arşın... Yâni bir somya sığacak kadar, bir yatak sığacak kadar küçük bölmeler halindeydi. Yemesi öyle sâdeydi, yatması sâdeydi, hareketleri sâdeydi. Her şeyiyle Peygamber SAS Efendimiz sâde bir hayat sürdürdü ve sâde bir hayatı tavsiye etti.

Sahâbe-i kiram da öyleydi. Peygamber Efendimiz’den sonra halife oldular bazıları...

Devletin başına geçtiler. Devletin beytül mâli, yâni hazinesi ellerinin altındaydı. Tabii ona asla el uzatmazlardı. Kendilerinin devletten aldıkları maaşları vardı, onu dahi ölçülü harcarlardı. Ellerinde imkân olduğu halde, sade yaşantılarını mâlî imkânlarına göre değiştirmemişlerdi, yâni lüksleştirmemişlerdi.

Hazret-i Hafsa Vâlidemiz, Peygamber SAS Efendimiz'in zevcesi, Hazret-i Ömer'in kızı... (*Radiya'llâhu anhümâ*) Babasının halife olduğu sırada, emîrû'l-mü'minîn olduğu sırada sofrasını görüyor. Çok kaba, çok kuru, tatsız tuzsuz yemekler yediğini görünce diyor ki:

“—Babacığım, artık mâlî imkanlarımız gelişti. Herkesin maaşı var...”

Tabii, devlet kocaman bir devlet olunca, ticârî mallar da daha rahat gelip gidebiliyor ve mâlî imkânı artan insanların da alması, onlardan istifade etmesi mümkün oluyor. Eskiden yokluk vardı, ticaret kısıtlıydı, para kısıtlıydı. Parası olsa bile mal almak zordu. Şimdi o durum yok...

Babasına acıdığı için, “Biraz daha durumunu güzelleştirsen, biraz daha şöyle midene rahatlık verecek yiyecekler yesen!” diye hatırlatmıştı. Hazret-i Ömer RA şiddetle reddetti:

“—Peygamber SAS Efendimiz'in zevcesisin, onun nasıl yaşadığını biliyorsun; öyleyken bana bunu nasıl teklif edebilirsin?.. Ben onların yolundan ayrılmam!” dedi.

Öbür ashâb-ı kiram da öyleydi. Hazret-i Ali RA Efendimiz, aynı şekilde sâde hayat sürmüştü.

Onların hayat hikâyelerini, terceme-i hallerini okuduğumuz zaman, hepsinde bunu görürüz.

Abdullah ibn-i Mes'ud vali olmuştu, Selmânü'l-Fârisî vali olmuştu ama, durumlarını değiştirmemişlerdi. Valilik konağına girmemişlerdi, üzerlerine şâşaalı, gösterişli elbiseler giymemişlerdi.

Bunların hepsi neden?.. Bunların hepsinin temelinde bir duygu vardı: Dünyayı umursamamak, dünyaya değer vermemek... Dünyalık dediğimiz mal, mülk, ihtişam ve rahatlığı gâye edinmemek... Ahireti istemek, ahirete rağbet etmek... Allah'ın rızâsını düşünmek, Allah'ın rızâsını kazanmak için çalışmak... Geceleri ibadetle, gözyaşlarıyla ihyâ etmek; gündüzleri halkın hizmetine koşup çalışmak, hizmet yapmak... Hayırlı iş yapmak, başkalarının gönlünü almak ama, başkalarının malını mülkünü almamak... Başkalarının hakkı olan imkânlar elinin altında olsa bile, onu kendi lehine kullanmamak ve sâde hayatı devam ettirmek... İşte buna zühd, zâhidlik deniliyor.

Dünyada zâhid olmak; yâni dünya hayatını çok önemli görmemek, ahiret hayatını önemli görmek, ahiret hayatına çalışmak önemli bir duygudur ve makbul bir duygudur. İşin doğrusu da odur; çünkü, mü'min için ahiret kıymetlidir. Herkes için ahiret daha önemlidir. Mü'min ahirette çok büyük mükâfatlara nâil olacaktır. Kâfir, suçlu, âsî, mücrim de ahirette çok büyük cezalara çarptırılacaktır.

Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin bu dünyada emrettiklerini yapmak gerekiyor, ahiretteki mükâfatları kazanmak gerekiyor. Çünkü, ahiret dünyanın sonucudur, dünya ahiretin tarlasıdır. Allah-u Teâlâ Hazretleri dünya hayatındaki davranışlarına göre, insanlara ahirette muamele edecektir. Mükâfat veya ceza verecektir.

فَمَا يُكَذِّبُكَ بَعْدُ بِالدِّينِ
أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَحْكَمَ الْحَاكِمِينَ
(التين: ٧-٨)

(*Femâ yükezzibüke ba'dü bi'd-dîn. E leysa'llâhu bi-ahkemi'l- hâkimîn.*) “Bu mükâfatı inkâr mümkün mü?.. O mükâfat, karşılık ve cezâ; insanın yaptığı işlere göre ahirette karşılığını görmesi inkâr edilir mi?.. Bu mutlaka olacak!.. Allah hakimlerin en adaletlisi, en hikmetle hükmedicisi değil mi?..” (Tîn, 95/7-8) Mutlaka haklı hakkını alacak, haksız cezâsını çekecek, zalim ettiğini bulacak!

Ahiret önemli... Onu inkâr etmek, onu gözden çıkarmak mü'min için mümkün değil... Onun için zühd önemli bir duygudur.

Rahmetu'llâhi Aleyh Hocamız'ın da, o güzel isminin bir tanesi de Zâhid idi. Muhammed Zâhid... Bu isim konuluyor. Evlâtlarımıza severek Zâhid ismini koyuyoruz. Dünya önemli değil... Bu dünya hayatı çalışmak içindir, rahat yeri değildir; ahiret önemli, ahirete rağbet etsin, ahirete çalışsın diyerdir.

Bundan ne hasıl oluyor?.. Böyle bir duygu, dünyaya önem vermemek, Peygamber SAS Efendimiz'i ve sahabe-i kirâm (*rıdvânu'llâhi teâlâ aleyhim ecmaîn*) hazretlerini ve kâmil müslümanları, sâlih kulları hangi noktaya götürmüş?.. Onların hayatlarının en belirgin, en çarpıcı, hemen göz önüne gelen tarafı, hiç kimsenin hakkına, malına el uzatmamışlar. Adaletle hareket etmeğe gayret etmişler, kimsenin bir zerre hakkını yememeğe çalışmışlar. Haksız kazanca sırt dönmüşler, haksız kazancı reddetmişler; önlere gelse bile ellerinin tersleriyle itmişler, sahibini azarlamışlar. Bu teklifi yapanı haşlamışlar, “Olmaz böyle şey!” demişler. En belirgin özelliği bu: Haram yememek, açgözlülük yapmamak, başkasının hakkına, malına el uzatmamak...

Zühdün ikinci tezâhürü nedir?.. Tabii, bu birinci, ikinci dediğimiz bizim sıralamamıza göredir. Allah indinde hangisi daha kıymetli, Allah-u Teâlâ Hazretleri bilir. İkinci özelliği de, ahirete rağbet edip, ahiret için var gücüyle çalışmaktır. Zâhid olan insan, aynı zamanda âbidir. Onun için, âbid ve zâhid kelimesi ekseriyetle beraber kullanılır.

Dünya değerli olmadığına göre, ahiret önemli olduğuna göre, o ibadetlerine sâdıktır, vefâlıdır, devamlıdır. Gece ibadetlerine kalkar; çok kıymetli bir ibadet olan gece ibadetini aşk ile, şevk ile yapar. Aşıktır; çünkü böyle hâlisâne yapılan ibadetler, insanın kalbini nurlandırıyor; aşkullahı, muhabbetullahı hasıl ediyor. Âbid ü zâhid olan kimse, Yunus Emre gibi gece gündüz

yanan, yakılan bir aşık-ı sâdık oluyor. Yapılan bir şeyden sonra meydana gelen sonuç bu...

Dünyayı sevmeye gelince, insan bu hayatı seviyor. Bu hayattaki imansızların peşinden koştuğu, rağbet ettiği, yağmaladığı, kavgalaştığı şeyleri sevince ne oluyor?.. O zaman onları elde etmek için hırsa kapılıyor. Hırsa kapılıp gözünü perde kaplayınca, haramları da işliyor, haramları da alıyor. Harama el uzatıyor, çalışıyor, çırpıyor.

Meselâ, Peygamber SAS Efendimiz'in hadis-i şerifi çok kesin olarak ortada:¹

الرَّاشِي وَالْمُرْتَشِي فِي النَّارِ

(طس. عن ابن عمرو)

ME. 649 (*Er-râşî ve'l-mürteşî fi'n-nâr.*) [Rüşveti veren de, alan da cehennemdedir.]

Râşî ve mürteşî, rüşvet kelimesinden gelen iki kelime... Biz *rüşvet* diyoruz, Araplar daha ziyade *rişvet* diyorlar. Yâni, haksız işini yaptırmak için, işin başındaki memuru vazifesini yapmaktan saptırmak, haksızlığa göz yummasını sağlamak için verilen para... *Râşî*, rüşveti veren kimse.

¹ Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.II, s.296; *Mu'cemü's-Sagîr*, c.I, s.57, no:58; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.II, s.284, no:3314; Abdullah ibn-i Amr RA'dan.

Bezzâr, *Müsned*, c.III, s.247, no:1037, Abdurrahman ibn-i Avf RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.VI, s.113, no:15077; *Mecmaü'z-Zevâid*, c.IV, s.359, no:7026;

Câmiü'l-Ehâdîs, c.XIII, s.160, no:12817

Mürteşî de, rüşveti alan kimse...

Bir insan bir memur karşısına dikildiği zaman, herhangi bir işte; vergi işinde, belediye işlerinde, daha başka bir konuda devletin bir memuru var.. Devletin, milletin her ferdinin hakkını orada temsil ediyor; onu koruması lâzım, kollaması lâzım!.. Onun karşısına çıkıyor ki:

“—Sen milletin hakkını kollama, devletin sana verdiği vazifeyi yapma!.. Ben senin yan cebine rüşvet koyacağım, para vereceğim; sen beni görme, benim yaptığım haksızlığa göz yum! Ben bu haksızlığı yapayım, işimi yürüteyim, götürüyüm, getireyim.” diyor.

Ne yapıyor?.. Nizamı haleldar ediyor, kurulmuş olan güzel adaletli düzeni, kendi lehine kaldırıyor. Kendisi haksızlığı yapacak, işini bitirip götürecektir.

Karşı taraf vicdanını bastırıp, vicdanını susturup niye bu haksızlığa razı oluyor?.. Cebine para konulduğu için, rüşvet konulduğu için... Böylece toplumdaki bütün kanunlar çiğnenmeğe başlıyor, aksıyor. Haklar çiğneniyor, mazlum ve mâsum olan halkın müdafaası yapılmıyor. Zalim olan insanlar halkın parasını, malını, hazineyi, beytûlmâli sömürüyor, halkın menfaatlerini çiğniyor.

Ne oluyor yâni?.. Alemin teessüs etmiş olan güzel nizamı yıkılmış veya surda bir gedik açılmış, sur çatlamış oluyor. Veyâhut havuz gibi düşünelim; havuzun dibi delinmiş oluyor ve sular gidiyor. Yâni bir büyük zarar...

Bu neden oluyor?.. Paranın aşkına, hatırına memurun vazifesini yapmaması, haksızlığı görmezlikten gelmesi, haksıza; “Yap aslanım, peki aslanım, geç aslanım!” demesinden oluyor.

Tabii, Allah bunu sevmiyor. (*Er-râşî*) “Rüşveti veren, (*ve’l- mürteşî*) rüşveti alan; (*fi’n-nâr*) ikisi de cehennemdedir, ikisi de yanacak. Demek ki, ikisi de cehennem girecek.

O halde mü’min bunu yapar mı?.. Yapmaz. Çünkü, mü’minin amacı Allah’ın rızasını kazanmak, cennete girmek; cehenneme düşmemek...

Tabii cehenneme girmek, cehennemde yanmak da, insanların iyi tasavvur etmedikleri, tefekkür etmedikleri, güzel idrak eylemedikleri bir cezâ... Yâni, cehenneme girmeyi, sanki bir istasyondan geçmek gibi, yahut bir yere gidip gelmek gibi hafife alıyorlar, kolay sanıyorlar. Halbuki, insan bir kibrit çöpünü elinde biraz fazla tuttuğu zaman, biraz geç attığı zaman, parmağının ucunun bile yanması, günlerce parmağının acımasına, zonklamasına, su toplayıp kabuğunun soyulmasına sebep oluyor.

Bir kibrit ateşine bile dayanamayan bir insanı, günlerce yanık acısından dolayı ağlayan bir çocuğu gözümüzün önüne getirelim!

Buradan, cehennemde insanların nasıl yanacağını düşünmek lâzım!..

Tabii, inanmayınca umursamıyor. Veyahut gözü dönmüş olunca, dünya sevgisi gözünü kaplamış olunca, dinî duyguları zayıflamış olduğu için

umursamıyor. Tabii, ahirette cezasını çekecek, *azîzün zü'ntikàm* olan Allah cezasını verecek.

İşte dünya sevgisi bütün hataların yapılmasına sebep oluyor. Hırsızlıkların, zulümlerin, haksızlıkların, adaletsizliklerin yapılmasına sebep oluyor ve nizâm-ı alemi bozuyor. Toplumun nizamını bozuyor, haksızlıkların yapılmasına sebep oluyor, mahkemeleri çalıştırmıyor... Haklı olan mazlum gözyaşları içinde kenarda kalıyor; haksız olan zalim, edepsiz işini yürütüyor.

Tabii, bu toplum için çok kötü bir durum... Topluluğun temeli adalettir; zalimlik yapılmamasıdır, zalime fırsat verilmemesidir, hakkın sahibini bulmasıdır, yanlış iş yapılmamasıdır. O yapılıncaya toplum zarara uğruyor. Onun için, insanın gözünün tok olması lâzım!..

İşte zühd dediğimiz duygu, insanın gözünün tok olması demek ve faydalı bir şey... İnsanı haramlardan, hırsızlıklardan, zulümlerden, haksızlıklardan koruduğu gibi, insanı Allah'a yöneltiyor, Allah'a ibadet ettiriyor... Göz yaşlarıyla ibadet ettiriyor, aşık-ı sâdık bir kul haline getiriyor. Çok da çalışkan bir insan haline getiriyor.

b.Zühd Gönlü Rahatlatır

Zühdün, dünyaya metelik vermemenin, tembellik olduğunu sanmayalım! Bakın bu hususta Abdullah ibn-i Ömer RA'dan rivayet edilmiş bir hadis-i şerifi okuyalım:²

الزُّهْدُ فِي الدُّنْيَا يُرِيحُ الْقَلْبَ وَالْبَدْنَ وَالرَّغْبَةَ
فِيهَا تَكْثُرُ الهمَّ وَالْحَزْنَ وَالْبَطَالَهٗ تُقْسِي الْقَلْبَ

(القضاعي عن ابن عمر)

ME. 658 (*Ez-zühdü fi'd-dünyâ yürîhu'l-kalbe ve'l-beden, ve'r- rağbetü fîhâ tükisirü'l-hemme ve'l-hazen, ve'l-batâletü tükassi'l- kalb.*)

Üç cümle var... Burada Peygamber SAS Efendimiz, çok açık ve seçik olarak bazı hakikatleri bize bildiriyor:

(*Ez-zühdü fi'd-dünyâ*) “Dünyaya rağbet etmemek, dünyaya aldırmamak, dünyalık konusunda müstağnî olmak, âbid zâhid bir kul durumunda olmak; (*yürîhu'l-kalbe ve'l-beden*) gönlü de, vücûdu da rahatlandırır.”

Gönlü rahatlandırır; çünkü hırs olmaz, haksızlık yapma duygusu olmaz, kin olmaz...

² Kudâî, *Müsnedü's-Şihâb*, c.I, s.188, no:278, Abdullah ibn-i Ömer RA'dan. Lafız farkıyla: Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.VI, s.288; Beyhakî, *Şuabü'l-*

İman, c.VII, s.347, no:10536. Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.VI, s.177, Ebû Hüreyre RA'dan.

Câmiü'l-Ehâdîs, c.XIII, s.204, no:12936.

“Şunun ayağını nasıl kaydırırım, bunun malını nasıl alırım?” diye, insanın kalbi kötü duygularla dolu olduğu zaman, tabii kalbi rahatsız oluyor. Çünkü taşlaşmamışsa vicdanı, “Sen bunu nasıl yaparsın?” diye onu sorguluyor. Ama zühd olunca, kalbi, ruhu rahatlıyor. (Ve’l-beden) Bedeni de rahatlıyor.

(Ve’r-rağbetü fîhâ) “Dünyaya rağbet, dünyayı sevmek, (tüksirü’l-hemme ve’l-hazen) üzüntüleri, hüznüleri arttırır.”

Başka bir hadis-i şerifi çok duymuşsunuzdur:³

حُبُّ الدُّنْيَا رَأْسُ كُلِّ خَطِيئَةٍ

(Hubbü’d-dünyâ re’sü külli hatîeh.) “Her hatanın kaynağı, başı, başlangıcı sebebi dünya sevgisidir.”

Dünyayı sevdi mi insan, o dünya sevgisi, hırsı dolayısıyla çok hatalar yapıyor. Tabii o dünya sevgisi de çok zararlı oluyor. Bir kere hatalar yaptırıyor insana da...

³ Beyhakî, Şuabü’l-İman, c.VII, s.338, no:10501; Ebû Nuaym, Hilyetü’l-Evliyâ, c.VI, s.388; İbn-i Asâkir, Târih-i Dimaşk, c.III, s.428; Hz. İsâ AS’dan.

Kenzü’l-Ummâl, c.III, s.192, no:6114; Keşfü’l-Hafâ, c.I, s.412, no:1099;

Câmiü’l-Ehâdîs, c.XXXI, s.326, no:45030.

c. Altı Şey Amelleri Mahveder

Peygamber SAS Efendimiz bir başka hadis-i şerifinde buyurmuş ki:⁴

سِتَّةُ أَشْيَاءَ تُحْبِطُ الْأَعْمَالَ الْأَشْتِغَالُ بِعُيُوبِ
الْخَلْقِ وَقَسْوَةُ الْقَلْبِ وَحُبُّ الدُّنْيَا وَقِلَّةُ الْحَيَاءِ
وَطُولُ الْأَمَلِ وَظَالِمٌ لَا يَنْتَهِي

(الديلمى عن عدى وفيه الكرىمى)

RE. 297/3 (*Sittetü eşyâe tuhbetu'l-a'mâl*)
“Altı şey vardır, bunlar amelleri mahveder. Altı tane şey, işlenen amellerin yok olmasına, kabul olmamasına, mahvolmasına sebep olur.”

Bunlardan birisi de dünyayı sevmek... Dünyayı sevdi mi insanın amelleri de makbul olmuyor. Ötekileri de sayıverelim, hadis-i şerif tamam olsun diye:

1. (*El-iştigâlü bi-uyûbi'l-halk*) “Halkın ayıplarını göz önüne getirip, onlarla meşgul olup, onları söylemek, yaymak, dedikodu yapmak, başkalarının ayıplarıyla uğraşmak...

Bazı insanlar böyle meraklıdır, sağa sola bakar, dedikoducudur. Birisinin ayıbını görmeğe, görünce de onu sağa sola söyleyip dedikodu yapmağa gayret eder. Halbuki bu yanlış bir duygudur. Başkasının ayıbı ile uğraşacağına, insanın kendi ayıplarını araştırması, onları

⁴ *Kenzü'l-Ummâl*, c.XVI, s.122, no:44023; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XIII, s.269, no:13085; Adiy ibn-i Hâtim RA'dan.

düzeltilmeğe çalışması lâzım!.. Başkasının ayıbıyla uğraşan günaha girer; ama kendi ayıbıyla uğraşan, kendisini düzeltir, kâmil bir insan olur. O halde başkasının ayıbını araştırmak, karıştırmak, gözlemek, gözetlemek amelleri hebâ eder, yok eder.

2. (*Ve kasvetü'l-kalb*) “Kalbin katılığı, sertliği, vurdum duymazlığı... Gönlün kara olması, taş olması, taş bağırlı olmak... Bu da amelleri yok eder.”

Mü'min nasıl olacak?.. Duygulu olacak, lirik olacak, hassas olacak, mütefekkir olacak; katı kalpli olmayacak!.. İnce kalbli, rikkatli, rakîk kalbli olacak!.. Bu da amelleri mahveder.

3. (*Ve hubbü'd-dünyâ*) “Dünya sevgisi...” Dünyayı sevdi mi o da amelleri mahvediyor, sonunda insanı mahvediyor.

4. (*Ve kılletü'l-hayâ'*) “Utanç duygusunun azlığı...” Şimdi artık, bu devirde utanmak ayıp haline geldi. Utanmak bir kusur sayılmağa başlandı. Herkes hayâsızca işleri rahatlıkla yapıyor. Radyolarda, televizyonlarda onlar konuşuluyor, onlarla röportaj bile yapılıyor.

Adamın dinin haram kıldığı, yasakladığı çok kötü bir huyu var... Dilimin ucunda ama, size söylemeğe utanıyorum. Televizyon onunla röportaj yapıyor: Bu edepsizler nasıl edepsizmiş? Birbirleriyle nasıl edepsizlik yaparlar, yaşarlarmış? Dünyaları duyguları neymiş?..

Bunun röportajını yapıyorsun, utanmıyor musun?.. Bu pisliği halka duyurup yaymakta ne fayda var?.. Halka bunu tabî gösterince, bilmeyen cahiller de onun peşinde gider. Onlar da kötü olur. İyi insanları örnek göstermek, iyilerden bahsetmek lâzım!..

İyileri öne çıkarmak lâzım ki, faziletli, kâmil, olgun, başarılı insanları gençler görsün, çocuklar görsün, onlara özensin!

Sen eroinmanları, sarhoşları, ayyaşları, esrar kullananları, çirkin yaşam sürdürenleri, tembelleri, çalışmazları, anarşistleri, seks duygularını ters ve kötü yönde kullananları çıkartır reklam edersen, anlatırsan beğendirir gibi; veyahut hiç olmazsa tabî karşılar, “Ne yapalım, bu da insan, istediği gibi yapsın!” dersin; suçlu ile suçsuzu aynı kefeye koyar, aynı tarzda görürsen, olmaz.

İslâm öyle yapmıyor. İslâm haksıza haksız diyor, haklıya haklı diyor; iyiye iyi diyor, kötüye kötü diyor. İyiliği teşvik ediyor, kötülüğü yasaklıyor. İçkiyi yasaklıyor, zinayı yasaklıyor, lûtîliği yasaklıyor... E bunlar?.. Reklam ediyorlar. Olmaz!.. Hayanın azlığı da amelleri mahveder.

5. (*Ve tûli'l-emel*) “İnsanın emelinin uzun olması...” Bu ne demek?.. Hiç ölümü düşünmüyor, çok yaşayacağını sanıyor, gaflette devam ediyor. Tevbe etmiyor, kendisini düzeltmeğe çalışmıyor. Nasihat edildiği zaman da;

“–Tamam tamam yapacağım!” diyor.

“–Bırak kumarı!..”

“–Tamam tamam, bırakacağım.”

“–Bırak bu tembelliği!..”

“–Tamam tamam, bırakacağım.”

“–Gel biraz faydalı insan ol, çalış çabala!..”

“–Olur olur, peki yapacağım.” diyor.

Ama yapmıyor. Hep ileride, ileride... Peki, neye dayanıyor bu duygu?.. Çok yaşayacağını sanıyor, farz ediyor. Bir zaman gelip düzeleceğini, isteneni yapacağını sanıyor ve emeli ileriye atıyor. Yapması gereken iyi şeyi ileriye atıyor. İşte bu tül-i emel, insanı mahveden çok önemli bir duygudur. Bunu dinimiz, din kitapları ve tasavvuf kitapları bahis konusu etmiştir. Hiç böyle düşünmemesi; “Belki hemen, biraz sonra ölürüm. Aman bir an önce tevbe edeyim, iyi insan olayım, kötülükleri bırakayım!” demesi lâzım!..

Onu dememek, böyle gaflette, rahatta ve rehavette olup kılını kıpırdatmamak kötü duygulardan birisidir. Bu da amelleri yok ediyor.

(*Ve zàlimün lâ yentehî*) “Adam zàlim, zulmü devam ettiriyor, zulmü bırakmıyor.” Böyle bir zalimin de amelleri hebâ olur.

d. Tembellik Kalbi Karartır

İnsan dünyadan rağbetini çekerse, duygularını, işini, aklını, fikrini ahireti kazanmağa yöneltirse; ruhu da rahatlıyor, gönlü de rahatlıyor, bedeni de rahatlıyor. Dünyaya meyli de; üzüntüsünü,

tasasını, hırsını arttırıyor. Hani alüminyum bir kabın içine asit koysan, madenî kapları asit mahvediyor. İnsanın içinde böyle kötü duygular, hırslar olunca, bu duygu onu çeşitli tasalara düşürüyor.

Abdullah ibn-i Ömer RA'dan rivayet edilen hadis-i şerifin üçüncü cümlesi önemli:

وَالْبَطَالَةُ تُقْسِي الْقَلْبَ

(*Ve'l-batàletü tükassi'l-kalb*) “Tembellik de kalbi karartır, katılaştırır.” Yâni ne yapması lâzım insanın?.. İbadetle ve çoluk çocuğu için helâlden kazanmak için çalışmakla vakit geçirmesi lâzım; tembellik etmemesi lâzım!..

Aziz ve muhterem dinleyiciler!.. Çok çalışan bir insanın, belini doğrultup da, “Oh..” demesi hakkıdır. Terini silip bir kenarda biraz dinlenmesi hakkıdır. Çünkü balyoz sallamıştır, kazma sallamıştır, kürekle çalışmıştır... Veyahut makinanın başında çalışmıştır, veyahut sabahtan akşama koşturmuştur. Tabî, çalışanın dinlenmeye hakkı var... Dinlenmek çalışmanın daha verimli olması için şarttır. İş hayatını inceleyen alimler, mütehassıslar, dinlenildiği zaman daha verimli iş yapıldığını bildikleri için, fabrikalarda bile, işçilere kısa fasılalarla molalar verdirtip dinlendirme yaptırıyorlar. O arada çay içiriyorlar, süt ikram ediyorlar, biraz rahatlandırıyorlar; ondan sonraki çalışmalarını daha dikkatli olsun, daha verimli olsun diye...

Yâni çalışırken dinlenme, çalışmayı kuvvetlendiren güzel bir iştir, makbuldür; bu olacak. Dinimiz de zaten bunu teşvik ediyor. Belli zamanlarda çalışıp, belli zamanlarda dinlenmek lâzım!..

İnsan ibadet ettiği zaman, zâten belli zamanlarda mola vermiş oluyor. Öğle ibadeti, ikindi ibadeti, akşam ibadeti, yatsı ibadeti, insanı dünya hayatından çekip çekip, Mevlâ'nın huzuruna götürüp dinlendiren molalar olmuş oluyor. Hem de ne kadar güzel mola... İnsan o molada Mevlâ'nın huzuruna çıkmış, çok şerefli bir ziyaret yapmış oluyor. Ne kadar güzel!..

İnsan çalışırken yorgunluğunu gidermek için dinlenmek ayrı bir kavram, ama tembellik ayrı bir kavram... Tembellik, çalışmayı da yapmamak, çalışmaktan uzak durmak, yan gelip yatmak mânâsına geliyor.

Butâle dediğimiz, battallık, yâni tembellik de kalbikarartıyor. Bu İslâm'da doğru değil... Zühdle ilgili bir hadis-i şerifin sonunda, SAS Efendimiz'in bunu da buyurması neyi gösteriyor: "Zühdü kimse yanlış değerlendirmesin, tembelliğe sapmayın! Tembellik de gönlü karartan bir şeydir. *Zühd* tembellik demek değildir, ahiret için çalışmak demektir. Dünya için çalışırken, yanlış yola sapmamak demektir." demiş oluyor Peygamber SAS Efendimiz Hazretleri....

İslâm'ın bütün emirlerini insan beraberce incelerse, zâten ilim adamının vazifesi nedir?.. Bir alim bir konuyu inceleyeceği zaman, nasıl hareket eder?.. Biz üniversitede başarının,

çalışmanın, bilimsel çalışmaların usûlünü anlatırken bunu söylüyorduk: İlk işlerinden birisi o inceleyeceği konu ile ilgili bütün bilgileri, bütün malzemeyi toplamaktır, bütün kaynaklara bakıp okumaktır. Lehte ve aleyhteki bütün fikirleri öğrenmek ve karşısına almaktır. Araştırma öyle olur, tek taraflı olmaz! Bir tarafı dinleyip, öbür tarafı dinlememekle güzel bir sonuca ulaşılmaz. Bazı malzemedен istifade edilmeyince, araştırma tamam olmaz. Nerede olsa gidecek, o malzemeyi de bulacak, onu da bilgileri arasına, kaynakları arasına katacak.

Meselâ biz Türkiye’de bir araştırma yapardık, ama Amerika’nın filanca kütüphanesinde bir yazma eser var; onu getirtirdik. Londra’nın British Museum’unda bir yazma eser var, onu getirtirdik, istifade ederdik. İsveç’in Iskala kütüphanesinde bir eser var, onu inceledik. Dünya gözümüzün önündeydi, masamızın üstündeydi. Bütün kaynakları toplardık.

İşte İslâm hakkında hüküm verecek olan insanların da, İslâm’ın her yönünü iyi bilmesi lâzım!.. Tek bir yöne, dar bir bakışla bakıp da yanlış sonuca varmaması için her tarafını bilmesi gerekiyor.

Zühd güzel bir duygu; yâni zengin gönüllülük demek, dünyaya rağbet etmemek demek, ahireti unutmamak demek, Allah’a kulluğunu usûlünce güzel yapmak demek... “Çalışmamak demek değil; çalışmamak kalbi karartır.” diyor Peygamber Efendimiz..

Çalışmayı metheden ayetler, hadisler var, teşvik eden hadis-i şerifler var... Tüccarlığı metheden, sanatkârlığı metheden hadis-i şerifler var... Kadının dahi evde boş durmamasını tavsiye ediyor Peygamber Efendimiz: “Ne güzel bir alettir, küçük bir kız için evde yün eğirme makinası...” buyuruyor. Yâni, koyunlar kırılacak, yünler yıkanacak. Ondan sonra yün eğirme makinası ile hanım kızcağzı, bir taraftan otururken bir taraftan o aleti çevirerek iplik yapacak.

İplik ilk iş... Yünün iplik haline gelmesi ilk iş... İplik haline geldikten sonra da ondan güzel kumaşlar dokunacak, çorap olacak, hırka olacak, takke olacak, eldiven olacak... Tabi çalışma olacak. Peygamber Efendimiz onları da, evde durdukları halde çalışmaya teşvik ediyor. “Ne güzel şeydir yün eğirme aleti bir kızcağzının elinde.” diye medh ediyor.

Erkekler çalışacak, çocuklar çalışacak; herkes alınının teriyle ortaya eser koyacak... Toplumdaki herkes çalışacak, topluma bir fayda sağlayacak. Bu çalışmalarla toplum yükselecek, ileri bir ülke olacak.

Çalışan ülkeler ilerliyor, yükseliyor, çalışmayanlar da düşmanların boyunduruğu altında kalıyor. Sonunda çalışmamasından çok zararlara uğruyor, çok ızdırablar çekiyor. Çok cezalara maruz kalıyor. Belki sadece ülkesi, malı gitmiyor, canı da gidiyor. Rahatı, hürriyeti gidiyor, canı da gidebiliyor.

Onun için İslâm'ın emirlerini güzelce uygulamamız lâzım!.. İslâm'ın belirttiği tehlikelere karşı uyanık olmamız lâzım, o tehlikelerden uzak durmamız lâzım!.. Allah-u Teâlâ Hazretleri bizi böyle kullarından eylesin...

Biz tok gözlüyük, zengin gönüllüyük. Dünyalığı putlaştırmamışız. Dünyalığı elde edeceğim diye gayr-i meşrû yollara sapmayız, sevmeyiz, namusumuzla yaşarız. Çoluk çocuğumuza tertemiz alın teri olan parayı götürürüz.

Tabii, alın teri bazan bedenî çalışma ile olur, bazan fikrî çalışma ile olur. Bir profesörün her ne kadar tarladaki işçi kadar alını terlemez ama, geceleri uykusuz geçer. Çalışacak, çabalayacak, öğrenci yetiştirecek veya bilimsel araştırma yapıp ortaya bir icad koyacak. O da bir alın teridir tabii...

Böylece, çalışarak şerefli bir ömür sürmek lâzım!.. Ortaya eser koymak lâzım!.. Başkalarının istifade etmesini sağlayıp, duasını almağa çalışmak, gönül kazanmak lâzım!.. İslâm bu işte...

Yunus Emre'nin sözünü söyleyelim biz de: Biz dünyaya kavga için, dava için, kuru iddia için, böbürlenmek için gelmedik. Biz sevgi için geldik, başkalarının sevgisini kazanmak için, mahlûkatı hoş görmek için geldik, yaratılanı hoş görmek için geldik. Dostun idraki gönüllerle olduğundan, Allah'a iman gönüllere yerleştiğinden, gönüllere önem veririz, gönülleri yapmağa çalışırız. İnsan gönlü kazanmağa çalışırız, insanların hayır duasını almağa çalışırız.

Onun için harıl harıl çalışırız, tembellik yapmayız. İyi bir müslüman, harıl harıl gece gündüz çalışan müslüman demektir.

Allah-u Teâlâ Hazretleri böylece güzel çalışıp, hem kulların duasını almayı, minnetdarlığını kazanmayı; hem de kendisinin rızasını cümlemize nasib eylesin... Hayırlı, verimli, uğurlu, ecirli, sevaplı, faydalı, olumlu bir hayat sürmeyi Allah cümlemize nasib etsin...

Bu iş ahlâkı, bu dünya görüşü ile, o ahiret sevgisi ile yaşayıp, Rabbimizin huzuruna sevdiği, razı olduğu kullar olarak varmayı nasib etsin...

Rabbimiz kimsenin, hiç bir kulun hakkını üstümüze geçirmemeyi nasib etsin... Varsa, kul haklarını ödemeyi nasib eylesin... Olanca fırsatları değerlendirerek, başka insanlara hayırlı, faydalı işler yapmamızı; arkamızdan hayırlar bırakmayı, sadaka-i cariyeler, eserler bırakmayı nasib eylesin...

Aziz ve sevgili Akra dinleyicileri, *es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!..*

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

07. 06. 1996 - AKRA

[Bütün CUMA SOHBETLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

